

УДК 324(477):342.845 «2014»

Дослідження особливостей та структури електорального простору України в 2014 р. із використанням синтетичного підходу

М.М. ШЕЛЕМБА

Ужгородський національний університет, м. Ужгород, Україна,

E-mail: shelemba.m@gmail.com

Авторське резюме

Стаття націлена на обґрунтування доцільності використання синтетичної авторської моделі для дослідження особливостей та структури електорального простору України в 2014 р. Викладені методологічні засади використання синтетичної моделі із використанням якісних та кількісних методів дослідження електорального простору, серед яких методи факторного та кореляційного аналізу. Синтетична модель (підхід), яка побудована на підставі використання кращих наукових підходів, враховує особливості і тенденції розвитку електорального простору України. Проведено аналіз особливостей та структури електорального простору України в 2014 р. із використанням запропонованої моделі. Доведено, що застосування авторської синтетичної моделі дослідження дозволяє із використанням об'єднання факторного та кореляційного аналізу обґрунтувати підтримку партій під час виборчих кампаній, відповідно, в залежності від дії факторів та найбільш важливої кореляції. Було виявлено, що електоральний вибір залежить від дії тих факторів, які в найбільшій мірі відповідають очікуванням населення регіону. В статті показано, що використання в Україні на даному етапі розвитку під час досліджуваних виборчих кампаній в якості найбільш значимої соціальної кореляції «Індексу людського розвитку» є обґрунтованим і таким, що дає можливість отримувати достовірні результати. Доведено, що високий рівень кореляції дотримується при високому рівні підтримки партії та, відповідно, високому значенні соціальної кореляції за всіма варіантами експертних досліджень.

Ключові слова: електоральний простір, синтетичний підхід, якісні методи, кількісні методи, факторний аналіз, кореляційний аналіз, фактори.

Research of features and structure of electoral space of Ukraine in 2014 with the use of synthetic approach

M.M. SHELEMBА

Uzhhorod national university, Uzhhorod, Ukraine, E-mail: shelemba.m@gmail.com

Abstract

The article is aimed at the ground of expediency of the use of synthetic authorial model for research of features and structure of electoral space of Ukraine in 2014 year. Methodological principles of the use of synthetic model are expounded with the use of quality and quantitative methods researches of electoral space, among that methods of factor and cross-correlation analysis. A synthetic model (approach) that is built on the basis of the use of the best scientific approaches takes into account features and progress of electoral space of Ukraine trends. The analysis of features and structure of electoral space of Ukraine is conducted in 2014 with the use of an offer model. The application author synthetic model allows the study of the use of association factor and correlation analysis to justify support to political parties during election campaigns, respectively, depending on the factors and the most important correlates. It was found that electoral choice depends on the actions of those factors in the highest degree the expectations of the region. This article has shown that the use of Ukraine at this stage of the investigated during election campaigns as the most significant social correlates of «Human Development Index» is reasonable and one that makes it possible to obtain reliable results. It is proved that a high level of correlation holds at a high level of support the party and, consequently, high sense of social correlates all variants of expert research.

Keywords: electoral space, synthetic approach, quality methods, quantitative methods, factor analysis, cross-correlation analysis, factors.

Постановка проблеми. Електоральний простір країн із сталим політичним життям, де нараховується дві-три основні партії, відрізняється від країн із електоральним простором, у межах якого функціонують багато партій. Прикладом останніх є країни минулого СРСР, в т.ч. Україна. Особливості структури електорального простору обумовлюють необхідність використання тих або інших методів дослідження. Методики, які використовуються для країн із невеликою кількістю партій у виборчих кампаніях, іноді складно

без певної адаптації використовувати для країн із політичним ринком, який знаходиться в стадії становлення.

Зважаючи на змінюваність політичних учасників, з огляду на економічне та соціальне підґрунтя, національну складову, ефективність та достовірність дослідження структури та стану електорального простору цілком залежить від урахування цих аспектів. Тобто, підхід до визначення методології дослідження електорального простору в Україні може бути дієвим при адап-

тації кращих методик до соціально-політичної та економічної ситуації в країні, яка змінюється.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання методологічного забезпечення досліджень електорального простору висвітлені в працях ряду вітчизняних та іноземних авторів, серед яких В.Я. Гельман, Г.В. Голосов, О.Ю. Мелешкіна, Ю.М. Благовещенський, К.П. Боришполец, Ю. Гайворонський, Ю.В. Дзядик, А. В. Єхнич, М.В. Жеребцов, І.А. Журкина, В.Ф. Ковров, О.В. Лузіна, Л.В. Сморгунів, Дж. С. Бенкс, Д. Блек, М. Фіоріна.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на те, що в наукових колах використовуються різні підходи до визначення методології дослідження даного питання, при використанні методів, запропонованих для країн із великим досвідом виборчих кампаній, не враховуються особливості українського електорального простору, існує необхідність представлення системного авторського підходу до оцінки із набором найбільш доцільних та обґрунтованих методів.

Через те, що проблема вибору моделі (підходу) та відповідних методів є важливою, оскільки від того, наскільки обґрунтованим та доцільним буде вибір, залежить ефективність оцінки стану електорального простору, яка, в свою чергу, вплине на можливе визначення перспектив розвитку, питання впровадження оптимальної методології оцінки електорального простору для України є актуальним.

Мета дослідження – обґрунтування доцільності використання синтетичної моделі для дослідження особливостей електорального простору України в 2014 р.

Виклад основного матеріалу. Дослідження електорального простору України в 2014 р. здійснено із використанням авторської синтетичної моделі, сформованої на підставі поєднання якісних та кількісних методів дослідження, які входять до складу факторного та кореляційного аналізу.

Факторний запропоновано проводити із використанням якісних та кількісних показників. Для проведення дослідження було обрано дві незалежні некорельовані групи факторів. Перша група відповідає за ментальні характеристики і сформована мовною, етноконфесійною та конформістською складовими. Ґрунтовність використання мовної та етнокультурної складової підтверджується дослідженням Ю.В. Дзядика [2], який довів, що врахування ментальності є визначальним як для України в цілому, так і, особливо, для її східних та західних областей. Ґрунтовність застосування конформістської складової підтверджується дослідженнями західних авторів, але може бути адаптований до нашого аналізу, оскільки конформізм, який трактується як схильність чинити так, як чинить більшість є ментальною особливістю українців. Друга група факторів – фактори рівня

життя населення регіону (області) визначається за допомогою параметричного показника рівня життя населення кожного регіону.

Згідно з авторською методологією, наносяться значення факторів «рівня життя населення», фактора «Ментальність» на двофакторну шкалу за кожним регіоном та кожним періодом виборчих кампаній. Групується дані щодо результатів виборів за кожною партією по регіонах України у визначені для аналізу періоди виборчих кампаній, дані для групування отримуємо за матеріалами Центральної виборчої комісії, Територіальних виборчих комісій. Співвідносяться позиції кожної з політичних партій за набраними голосами із впливом на результати виборів двох вищезначених факторів за кожним регіоном (областю), робиться висновок щодо залежності цих факторів та позицій партій у тому або іншому регіоні, та країні в цілому.

Кореляційний аналіз адаптовано до моделі, запропонованої М.В. Гришаним [1], і він передбачає визначення максимального, мінімального та середнього рівнів кореляції між показником результатів підтримки кожної партії в кожному регіоні України та найбільш значимої соціальної кореляції протягом наступних виборчих кампаній. Дослідження можливих соціальних кореляцій дало змогу нам виділити таку, яка, на нашу думку, є найбільш значимою на протязі зазначених виборчих кампаній, це, зокрема – соціальна кореляція «Індекс людського розвитку».

Вибір саме цієї кореляції пов'язаний із тим, що вона, згідно із методологією [3], включає найважливіші показники людського розвитку в регіонах країни, а саме: тривалість життя при народженні, тривалість навчання, рівень життя через показник ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС).

Виділяються значення максимального, мінімального та середнього рівнів кореляції між показником результатів підтримки кожної партії в кожному регіоні України та найбільш значимої соціальної кореляції під час виборчої кампанії.

Згідно із даними аналізу робляться висновки за виборчою кампанією та регіоном в цілому загальними тенденціями по Україні, виявляються можливі злами на лінії кореляції в певні періоди виборчих кампаній у тих або інших регіонах за результатами виборів. У випадку, якщо розрахунки показали злами кореляції між показником результатів підтримки кожної партії в кожному регіоні України та найбільш значимої соціальної кореляції в кожному з досліджуваних періодів виборчих кампаній оцінюємо їх причини та наслідки на подальший розвиток електорального простору.

У кінці дослідження пропонується здійснити загальний висновок щодо стану електорального простору за результатами факторного та кореляційного аналізу. Дослідження проводилось засобами Microsoft Excel із використанням статистичним даних, матеріалів Центральної ви-

борчої комісії України [4-7]. Перейдемо до аналізу дослідження особливостей та характеристики структури електорального простору України за результатами виборчої кампанії 2014 р. за результатами проведеного аналізу.

Дані факторного аналізу свідчать, що в регіонах найбільшу підтримку під час виборчої кампанії 2014 р. мала Політична партія «Народний фронт», яка отримала 22,14% голосів. Максимальний рівень підтримки спостерігався в Івано-Франківській області (37,48% голосів), Тернопільській області (36,5% голосів), Волинській області (33,22% голосів), Львівській області (33,03% голосів), Чернівецькій області (32,39% голосів). За результатами факторного аналізу, на вибір населення регіонів найбільший вплив здійснював фактор «ментальність». Також значна підтримка (вище 20% голосів) була продемонстрована в Київській області (28,25% голосів), в цьому регіоні на вибір впливали два досліджувані фактори, що підтверджує на такий високий рівень підтримки порівняно з іншими областями. Отримані дані кореляційного аналізу дають можливість зазначити, що співвіднесення показника результатів підтримки Політичної партії «Народний фронт» у досліджуваних регіонах із високим рівнем підтримки партії та найбільш значимою соціальною кореляти «Індекс людського розвитку» показує високий ступінь кореляції (більше 0,7). Необхідно відмітити, що електоральний вибір прихильників партії зазначених регіонів корелюється з їх орієнтиром на підвищення національної безпеки держави, європейську інтеграцію, задекларованих у передвиборчій програмі. Згідно із даними аналізу можна відмітити, що середній рівень кореляції (більше 0,3 та менше 0,7) в 2014 р. за цією партією спостерігався в Вінницькій області, Закарпатській, Запорізькій області, Житомирській області, Кіровоградській обл., Миколаївській обл., Одеській обл., Полтавській обл., Рівненській обл., Сумській обл., Херсонській обл., Чернігівській обл., м. Києві. Середній рівень кореляції в зазначених регіонах підтверджується також факторним аналізом, зокрема тим, що переважний вплив фактора «ментальність» (або майже однаковий вплив обох факторів, як у Миколаївській обл.) в цих регіонах обумовив середню або невисоку підтримку партії.

За даними аналізу, мінімальний рівень кореляції (менше 0,3) за Політичною партією «Народний фронт» спостерігався в 2014 р. у регіонах, де фіксувався високий вплив фактора «рівень життя населення».

Партія «Блок Петра Порошенка» зайняла друге місце в українському парламенті під час виборчої кампанії 2014 р. і отримала 21,81% голосів. Незважаючи на вагомий позиції по Україні, ця партія не отримала великої підтримки по регіонах. Зокрема, найбільшу підтримку надала Вінницька область (37,45% голосів). В цьому регіоні значним був вплив фактора «менталь-

ність». Співвіднесення показника результатів підтримки цієї партії в Вінницькій обл. та найбільш значимою соціальною кореляти «Індекс людського розвитку» показує високий ступінь кореляції (більше 0,7).

Середній рівень кореляції (більше 0,3 та менше 0,7) в 2014 р. за цією партією спостерігався в Волинській обл., Житомирській обл., Закарпатській обл., Івано-Франківській обл., Кіровоградській обл., Львівській обл., Миколаївській обл., Полтавській обл., Рівненській обл., Сумській обл., Тернопільській обл., Херсонській обл., Хмельницькій обл., Черкаській обл., Чернівецькій обл., Чернігівській обл., м. Києві. В цих регіонах партії було надано середній рівень підтримки. Це регіони, в яких переважав вплив фактора «ментальність», і електорат велику або середню перевагу надавало іншим демократичним політичним силам під час виборів 2014 р.

Також середній рівень кореляції в 2014 р. за цією партією спостерігався в Дніпропетровській обл., Донецькій обл., Запорізькій обл., Луганській обл., Одеській обл., Харківській обл. із відповідним середнім рівнем підтримки. Ці регіони традиційно були орієнтовані на підтримку лівих сил у парламенті, деякі з цих регіонів характеризувалися проросійськими настроями. Можна констатувати, що очікування населення цих територій відповідали певним програмним засадам партії, яка пропагувала об'єднання країни, орієнтувалась у своїй програмі на усунення поляризації суспільства України. За результатами кореляційного аналізу не спостерігалось мінімального рівня кореляції в 2014 р., і, відповідно, підтримка партії по регіонах була, переважно, на середньому рівні. Політична партія «Об'єднання «Самопоміч» зайняло третє місце в українському парламенті (10,97% голосів), Радикальна партія Олега Ляшка – п'яте місце (7,44% голосів). Ці нові політичні сили демократичного орієнтування, Політична партія «Об'єднання «Самопоміч» націлена на єднання нації, об'єднання громадян, підвищення військової незалежності, забезпечення самоорганізації громадян України. Радикальна партія Олега Ляшка пропагує військове зміцнення країни, захист територій тощо. Ці партії, завдяки своїм політичним програмам, гарантували громадянам реалізувати і отримати власні очікування від нової влади.

Найвищий рівень підтримки, але не високий порівняно з іншими партіями Політична партія «Об'єднання «Самопоміч» отримала в м. Києві (21,39% голосів), рівень кореляції за цією партією в м. Києві був середнім (0,67). На вибір основний вплив у м. Києві здійснив фактор «рівень життя населення». Це можна у великій мірі пояснити тим, що партія пропагує забезпечення самоорганізації громадян, захист підприємництва тощо, які актуальні для міста.

Рівень підтримки Партії Олега Ляшка по регіонах був середнім або низьким, відповідно кореляція також була середньою або низькою. Слід

відмітити, що підтримка цієї партії, незважаючи на її проукраїнські інтереси, була однаковою як в західних, центральних, східних, південних та північних регіонах. Підтримка була, переважно, забезпечена суб'єктивним відношенням до лідера партії. Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», порівняно з 2012 р. суттєво втратила свої позиції в українському парламенті і посіла шосте місце (5,68% голосів). Партія не мала високої підтримки в регіонах. Зважаючи на низький рівень підтримки, партія мала низький (менше 0,3) рівень кореляції. Низька підтримка партії була надана як регіонами із переважającym впливом фактора «рівень життя», так і фактора «ментальність».

Політична партія «Опозиційний блок» посіла четверте місце в українському парламенті (9,43% голосів). Від партії до Верховної Ради України пройшли деякі лідери колишньої Партії регіонів, яка вже не представлена окремою політичною силою, і не висувалась до парламенту під час виборчої кампанії 2014 р.

Найбільшу підтримку партії надано в Донецькій області (38,69% голосів), Луганській області (36,59% голосів), Харківській області (32,16% голосів). В цих регіонах значним був вплив фактора «рівень життя населення». Дані кореляційного аналізу дають можливість зазначити, що співвіднесення показника результатів підтримки Політичної партії «Опозиційний блок» у досліджуваних регіонах із високим рівнем підтримки партії та найбільш значимої соціальної кореляції «Індекс людського розвитку» показує високий ступінь кореляції (більше 0,7).

Згідно із матеріалами дослідження, регіонами із середнім рівнем кореляції за цією партією, за даними кореляційного аналізу, можна назвати Дніпропетровську обл., Запорізьку обл., Миколаївську обл., Одеську обл. В цих регіонах раніше відбувалась традиційна підтримка Партії регіонів, і переважний вплив на вибір здійснював фактор «рівень життя населення». З огляду на політичні події в країні змінились політичні погляди виборців і партія, яка знаходиться в опозиції до проукраїнських політичних сил, отримала в цих регіонах середній рівень підтримки порівняно з минулими роками.

Відповідно до результатів кореляційного аналізу, мінімальний рівень кореляції за цією партією в 2014 р. спостерігався в регіонах із переважającym впливом фактора «ментальність».

Можемо зазначити, що вибори до Верховної Ради України в 2014 р. дали можливість змінити структуру електорального простору держави, зокрема, новим політичним силам вдалося зменшити поляризацію суспільства в регіонах. Зокрема, результати виборів дали можливість зламати стереотипи, що населення західних регіонів підтримує суто націоналістичні політичні сили. Наступним етапом нашого дослідження буде розрахунок відрізка зламу лінії кореляції за Комуністичною партією України, яка була об-

рана у Верховну Раду України в 1994-2012 рр. (окрім 2014 р.) (табл. 1).

Відповідно до результатів розрахунку можна відмітити, що в період сильних кореляційних зламів при позитивному зростанні коефіцієнта кореляції – відбувалося зростання підтримки Комуністичної партії України у порівнюваних періодах, а при від'ємному – зменшення підтримки. Найбільш сильний злам лінії кореляції щодо цієї партії відбувся в 1998 р. порівняно з 1994 р. в Київській області, коли партією було набрано високий рівень підтримки порівняно із попереднім 1994 р., в якому підтримка електорату була відсутня. На цей факт вплинуло зменшення соціальної кореляції «Індекс людського розвитку» та дія фактора «рівень життя населення». Отже, на зміни кореляції зв'язків паралельно впливають результати факторного аналізу.

Апробована методологія оцінки та дослідження зламів лінії кореляції (співвіднесення показника результатів підтримки партії в досліджуваних регіонах та найбільш значимої соціальної кореляції «Індекс людського розвитку») дозволяє аналізувати те, наскільки змінювались позиції партій протягом досліджуваних виборчих кампаній.

Висновки. Дослідження дозволило зробити висновок, що застосування авторського синтетичного підходу дає можливість із використанням об'єднання факторного та кореляційного аналізу обґрунтувати підтримку партій під час виборчих кампаній, відповідно, в залежності від дії факторів та найбільш важливої кореляції. Отримані результати дослідження повністю підтвердили, що:

- в частині використання факторного аналізу – вибір залежить від дії тих факторів, які в найбільшій мірі відповідають очікуванням населення регіону;

- в частині кореляційного аналізу – використання в Україні на даному етапі розвитку під час досліджуваних виборчих кампаній в якості найбільш значимої соціальної кореляції «Індекс людського розвитку» є обґрунтованим і таким, що дозволяє отримувати достовірні результати. Аналіз показав, що високий рівень кореляції дотримується при високому рівні підтримки партії та, відповідно, високому значенні соціальної кореляції за всіма варіантами експертних досліджень.

Можна зробити висновок, що на сьогоднішній день, незважаючи на відсутність сталих політичних сил (як, наприклад, демократи і республіканці в США), сформувалася така структура електорального простору України, яка вперше не сприяє існуючій до 2014 р. чіткій поляризації електоральних поглядів громадян, а націлена на їх єднання та консолідацію. Хоча подальший розвиток цієї структури електорального простору залежить від розвитку політичної та військової ситуації, економічного розвитку та реформ в Україні.

Таблиця 1

Розрахунок відрізка зламу лінії кореляції за Комуністичною партією України, яка була обрана у Верховну Раду України в 1994-2012 рр. (окрім 2014 р.)*

Назва регіону	Значення та ознака відрізка зламу, десятичні одиниці						
	1994 - 1998 рр.	1998 - 2002 рр.	2002 - 2006 рр.	2006 - 2007 рр.	2007 - 2012 рр.	1994 - 2012 рр.	2014 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
м. Севастополь	-0,07 - слабкий	0,06 - слабкий	-0,526 - сильний	-0,112 - слабкий	0,368 - сильний	-0,28 - сильний	не пройшла до ВР
Луганська обл.	0,019 - слабкий	0,06 - слабкий	0,079 - слабкий	-0,039 - слабкий	0,345 - сильний	-0,1 - слабкий	-//-
Донецька обл.	0,052 - слабкий	-0,056 - слабкий	-0,004 - слабкий	0,08 - слабкий	0,099 - слабкий	-0,339 - сильний	-//-
Миколаївська обл.	-0,057 - слабкий	-0,029 - слабкий	-0,086 - слабкий	-0,021 - слабкий	0,154 - слабкий	-0,359 - сильний	-//-
Запорізька обл.	0,103 - слабкий	0,071 - слабкий	0,174 - слабкий	0,142 - слабкий	0,364 - сильний	-0,03 - слабкий	-//-
Автономна Республіка Крим	0,155 - слабкий	-0,112 - слабкий	0,043 - слабкий	0,05 - слабкий	-0,035 - слабкий	-0,347 - сильний	-//-
Кіровоградська обл.	-0,077 - слабкий	0,043 - слабкий	-0,034 - слабкий	0,098 - слабкий	0,007 - слабкий	-0,492 - сильний	-//-
Сумська обл.	-0,053 - слабкий	-0,236 - сильний	-0,289 - сильний	0,046 - слабкий	0,037 - слабкий	-0,468 - сильний	-//-
Одеська обл.	0,056 - слабкий	-0,053 - слабкий	0,003 - слабкий	0,231 - сильний	0,226 - сильний	-0,164 - слабкий	-//-
Чернігівська обл.	-0,016 - слабкий	-0,214 - сильний	-0,23 - сильний	0,078 - слабкий	0,083 - слабкий	-0,385 - сильний	-//-
Харківська обл.	0,062 - слабкий	-0,036 - слабкий	0,026 - слабкий	0,193 - слабкий	0,322 - сильний	-0,087 - слабкий	-//-
Херсонська обл.	0,106 - слабкий	0,037 - сильний	0,143 - слабкий	0,069 - слабкий	0,384 - сильний	-0,006 - слабкий	-//-
Житомирська обл.	0,042 - слабкий	-0,402 - слабкий	-0,36 - сильний	0,044 - слабкий	0,046 - слабкий	-0,554 - сильний	-//-
Вінницька обл.	0,392 - сильний	-0,775 - сильний	-0,383 - сильний	-0,015 - слабкий	0,087 - слабкий	-0,078 - слабкий	-//-
Дніпропетровська обл.	0,494 - сильний	0,025 - слабкий	0,519 - сильний	0,157 - слабкий	0,145 - слабкий	0,166 - слабкий	-//-
Київська обл.	0,891 - сильний	-0,515 - сильний	0,376 - сильний	0,096 - слабкий	0,12 - слабкий	0,287 - сильний	-//-
Полтавська обл.	0,222 - сильний	-0,314 - сильний	-0,092 - слабкий	0,157 - слабкий	0,076 - слабкий	0,182 - слабкий	-//-
Хмельницька обл.	0,48 - сильний	-0,27 - сильний	0,21 - сильний	0,019 - слабкий	0,014 - слабкий	-0,018 - слабкий	-//-
Чернівецька обл.	0,771 - сильний	-0,374 - сильний	0,397 - сильний	0,003 - слабкий	0,067 - слабкий	0,211 - сильний	-//-
Волинська обл.	0,468 - сильний	-0,468 - сильний	0 - сильний	0,271 - сильний	0,07 - слабкий	0,186 - слабкий	-//-
Закарпатська обл.	0,33 - сильний	-0,33 - сильний	0 - сильний	-0,067 - слабкий	0,061 - слабкий	0,221 - сильний	-//-
Львівська обл.			0 - сильний	0,015 - слабкий	0,001 - слабкий	0,098 - слабкий	-//-
Івано-Франківська обл.			0 - сильний	0,008 - слабкий	0,021 - слабкий	0,109 - слабкий	-//-

Рівненська обл.	0,308 - сильний	0,308 - сильний	0	0,003 - слабкий	0,203 - сильний	0,298 - сильний	-//-
Тернопільська обл.			0	0,1 - слабкий	0,072 - слабкий	0,135 - слабкий	-//-
Черкаська обл.	0,158 - слабкий	0,021 - слабкий	0,179 - слабкий	0,015 - слабкий	0,015 - слабкий	0,112 - слабкий	-//-
м. Київ	0,514 - сильний	-0,514 - сильний	0	0,021 - слабкий	0,09 - слабкий	0,297 - сильний	-//-

*Авторський розрахунок

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гришин Н.В. Динамика электоральных предпочтений населения Юга России: Сравнительное исследование [Текст]: монография / Н.В. Гришин. – М.: Изд-во «Социально-политическая мысль», 2008. – 182 с.
2. Дзядик Ю.В. Образ України в електоральному просторі: динаміка, константи, прогноз [Електронний ресурс] / Ю.В. Дзядик. – Режим доступу: <http://vs.irtc.org.ua/~dzyadyk/vyb/Dzyadyk-2009-11-17.pdf>
3. Доклад о человеческом развитии 2013. Возвышение Юга: человеческий прогресс в многообразном мире [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2013_ru.pdf
4. Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2014 року (Форма № 1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/doccatalog/document;jsessionid=4D65F3C6141F5690C019CFE7DAC2526A.app2?id=354803>
5. Національний склад населення, мовні ознаки, громадянство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/
6. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vnd_2014/
7. Середня заробітна плата за регіонами в 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/socposobiya/sred-zarp-reg/sred-zarp-reg_14/

Стаття надійшла до редакції 23.02.2015

REFERENCES:

1. Grishin, N. V. (2008). Dinamika jelektoral'nyh predpochtenij naselenija Juga Rossii. Sravnitel'noe issledovanie (Dynamics of electoral preferences of population of South of Russia. Comparative research). Moscow, Russia: Publishing house «Socio-political IDEA», 182.
2. Dzyadyk, Yu.V. Obraz Ukrainy u elektoral'nomu prostori: dynamika, konstanty, prohnnoz (The image of Ukraine in the electoral space dynamics, constants, prospects). Available at : <http://vs.irtc.org.ua/~dzyadyk/vyb/Dzyadyk-2009-11-17.pdf>
3. Doklad o chelovecheskom razvitii 2013. Vozvyshenie Juga: chelovecheskiy progress v mnogoobraznom mire (Human Development Report 2013. The Rise of the South: human progress in a diverse world). Available at : http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2013_ru.pdf
4. Zvit pro merezhu tserkov i relihiynykh orhanizatsij v Ukraini stanom na 1 sichnia 2014 roku (Forma № 1) (Report a network of churches and religious organizations in Ukraine as of 1 January 2014 (Form number 1)). Available at : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/doccatalog/document;jsessionid=4D65F3C6141F5690C019CFE7DAC2526A.app2?id=354803>
5. Natsional'nyj sklad naselennia, movni oznaky, hromadianstvo (The various ethnic groups, linguistic signs, citizenship). Available at : http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/
6. Pozacherhovi vybory narodnykh deputativ Ukrainy 26 zhovtnia 2014 roku (Special elections of deputies of Ukraine October 26, 2014). Available at : http://www.cvk.gov.ua/vnd_2014/
7. Serednia zarobitna plata za rehionamy v 2014 rotsi (Average wages by region in 2014). Available at : http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/socposobiya/sred-zarp-reg/sred-zarp-reg_14/

Шелемба Михайло Михайлович – аспірант
Ужгородський національний університет
Адреса: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3
E-mail: shelemba.m@gmail.com

Shelemba Mychajlo Mykhailovych – postgraduate
Uzhhorod national university
Address: 3, Narodna Str., Uzhhorod, 88000, Ukraine
E-mail: shelemba.m@gmail.com